

Toiminnanjohtajan kynästä

HEROssa on vielä 30-vuotisjuhlavuosi meneillään. Siihen on mahtunut ja mahtuu vielä monenlaista. Kiitokset kaikille jo tähän mennessä tavalla tai toisella juhlavuoden tapahtumiin osallistuneille.

Toukokuun alussa vietetty kutsuvierasjuhla on hyvin painunut mieleeni. Paikan päälle saatiin muun muassa laaja joukko alalla vaikuttavia ihmisiä ja yhteistyökumppaneita. Jokaisessa juhlaohjelman keskustelussa todettiin, että HEROn kaltaista yhdistystä tarvitaan myös tulevaisuudessa.

Tässä yhteydessä haluan lausua kiitokset myös kaikille ohjelman keskusteluihin osallistuneille: **Sari Sarkomaalle** (kansanedustaja, terveydenhuollon maisteri), **Johanna Nukarille** (Kuntoutussäätiö, Neuropsykologian erikoispsykologi, PsT), **Nina Mouhulle** (HEROn hallituksen puheenjohtaja, mm. VTM ja sosionomi), **Olli Luukkaiselle** (Erialaisten oppijoiden liiton puheenjohtaja, OAJ:n puheenjohtaja 2010–2022, kasvatustieteen tohtori, kouluneuvos), **Paula Risikolle** (kansanedustaja, eduskunnan ensimmäinen varapuhemies, terveystieteiden tohtori), **Sarianna Reinikaiselle** (Erialaisten oppijoiden liiton toiminnanjohtaja), **Aija-Maarit Lundille** (erityisopetuksen asiantuntija, erityispedagogi, erityisluokanopettaja, opo, KM, YTM, FM), **Juha-Matti Latvalle** (Niilo Mäki Instituutin toiminnanjohtaja, filosofian tohtori, luokanopettaja) sekä juhlapuhuja **Frank Martelalle** (apulaisprofessori, hyvinvoinnin psykologian dosentti, valtiotieteiden tohtori, filosofian tohtori, diplomi-insinööri). Iso kiitos menee myös ohjelman juontaneelle **Kaj Kunnakselle**.

Juhlavuoden julkaisun teko on meneillään, ja siihen odotetaan vielä tarinoita. Kannustan teitä kaikkia ottamaan ”kynän käteen” ja kirjoittamaan jonkun kivan muiston HEROsta, ja lähettämään sen meille. Aiheena voi olla mikä tahansa muisto tai kokemus siitä, mikä on jäänyt mieleesi HEROsta. Se voi olla myös kuvaus jostain vuosien varrella olleesta tapahtumasta. Olisi kiva saada tarina esimerkiksi *Lukibussi* -hankkeesta (rahoittajana ESR ja opetusministeriö) tai Erilaisten oppijoiden ”Hulluista päivistä”, jotka järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2010. Kävijöitä ja vilskettä kuulemma riitti! Itse aion kirjoittaa ainakin siitä, kuinka Lukukummitoiminta sai alkunsa.

Rahoitusasioista on jouduttu puhumaan viime vuosina paljon, koska Suomen talous supistui voimakkaasti itse asiassa jo koronakriisin myötä 2020-luvun alussa. Julkinen talous on ollut alijäämäinen jo pitkään. Nyt sille on tehtävä jotain, ja sen vaikutukset yltävät moniin tahoihin, myös sotealan järjestöihin, ja sitä kautta oppimisvaikeuksia kokeviin ihmisiin. Järjestöavustukset pienentyvät osana valtiontalouden säästöjä vuodesta 2025 alkaen. Ensi vuonna STEA-avustuksiin käytetään 79,5 miljoonaa euroa vähemmän kuin tänä vuonna eli määräraha laskee noin 304 miljoonaan euroon.

Tästä summasta ns. jatkuvaluonteisiin järjestöjen toimintoihin myönnetään ensi vuonna noin 284 miljoonaa euroa. Alustavan arvion mukaan sopeutukset koskettavat noin viidesosaa STEA-avustusta tänä vuonna saavista järjestöistä. STEA-avusteisesta toiminnasta vähennetään rahoitusta suunnitelman mukaisista avustussummista vuonna 2026 noin 20 miljoonaa euroa ja vuonna 2027 vielä toiset noin 20 miljoonaa euroa eli yhteensä seuraavan kolmen vuoden aikana vähennetään yhteensä noin 120 000 000 miljoonaa euroa.

Tähän asti HEROn toimintaa ovat järjestäneet ja toteuttaneet pääosin palkatut työntekijät saaduilla avustusrahoilla. Tulevat sopeutukset tehdään muun muassa leikkaamalla suurten avustusten avustustasoa porrastetusti, tiukentamalla avustusharkinnan kriteerejä, säästämällä järjestöjen ammattilaisille suunnatun toiminnan (esimerkiksi koulutukset) avustamisesta sekä tiukentamalla avustusharkinnan kriteerejä avustuskäsittelyssä.

HEROssa on varauduttu tähän niin, että ensi vuodelle tehdyissä hakemuksissa on jo huomioitu nämä asiat eli ei ole haettu avustusta sellaisiin toimintoihin, joista tiedetään

leikattavan. Kaikki kulut on laskettu tarkasti ja kaikesta sellaisesta toiminnasta, joka ei edistä tavoitteiden toteutumista, luovutaan. On mietitty, mitä muutoksia on tärkeintä saada aikaan yhteiskunnassa vähenevillä resursseilla, kirkastettu toiminnan tavoitteita, mietitty tarkkaan kohderyhmät, ja heille tarjottavien palveluiden määrä ja laatu. Toimintatapoja ja sisältöjä on mietitty hyvin tarkasti. HEROssa 30 vuoden aikana tehtyä työtä oppimisvaikeuksisten ihmisten hyväksi ei anneta mennä hukkaan, vaan sitä jatketaan entistä vahvempina ja määrätietoisempina.

HEROn toiminta on aloitettu 30 vuotta sitten vapaaehtoisten voimin ja tulevaisuudessa vapaaehtoisten toimijoiden merkitys yhdistyksen toimintaan tulee kasvamaan, koska rahoitukset vähenevät. Toivon ja uskon, että joku teistäkin saattaisi haluta olla tavalla tai toisella mukana tekemässä tätä työtä kanssamme. Jos sinua kiinnostaa tulla mukaan HEROn toimintaan mukaan, niin ole rohkeasti yhteydessä. Tarvetta on jo nyt esimerkiksi kurssien apuohjaajille, vertaisryhmien vetäjiksi tai etätilaisuuksien moderoojiksi.

Monissa kirjoituksissa on kerrottu HEROn perustamiseen vaikuttavista asioista. 30 vuotta on pitkä aika, ja siihen mahtuu kaikenlaista. Vähemmän on puhuttu tai kerrottu siitä, että mitä kaikkea vuosien aikana on tehty, ja miten toiminnan suunta on muuttunut. HEROn perustaminen ajoittuu 90-luvun synkän laman jälkeiseen aikaan. 1990-luvun alussa ilmestyi erityisen runsaasti tutkimusjulkaisuja lukivaikeudesta, jolloin myös tarve lukijärjestöille syntyi. HEROn perustamiskokous pidettiin 4.5.1994 Helsingin Työväenopiston Viipurisalissa. Samana vuonna *Miksi en opi?* -seminaarin yhteydessä perustettiin valtakunnallinen Erilaisten oppijoiden liitto paikallisten yhdistysten yhteistyöelimeksi. HEROn hallitus päätti syyskuussa 1994, että yhdistyksen nimestä voidaan käyttää epävirallista lyhennettä HERO. Seuraavana vuonna HERO sai oman logon.

Vuonna 1996 Luki-Ongelmaisten keskusteluryhmä aloitti Kallion kirjastossa. HERO toimi vapaaehtoisin voimin aina vuoteen 1997 saakka, jolloin palkattiin ensimmäinen työntekijä. Kun vuonna 1997 palkattiin ensimmäiset työntekijät, niin samana vuonna saatiin myös omat tilat Vilhonkadulta Uudenmaan työvoimapiiriin ja Helsingin kaupungin avustuksella. Tämä on ollut yhdistyksen toiminnalle yksi merkityksellisin asia, koska omat tilat mahdollistavat toiminnan järjestämisen ihan eri tavalla kuin ilman tiloja.

Nuorten KITE-kurssin historia juontaa juurensa vuoteen 1998, jolloin ensimmäinen nuorten kuntoutuskurssi *Kohti itsenäistä elämää* alkoi. Erona tämän päivän kurssiin on se, että silloinen kurssi oli KELAn kanssa yhteistyössä järjestettyä kuntoutustoimintaa. Saman vuoden kesänä järjestettiin ensimmäiset *Kadulta pois* -kesäleirit. Nuorten toiminta laajentui vuosien varrella. *Kiinni arkeen* -hanke käynnistyi vuonna 2014 ja sen osana *Kohti itsenäistä elämää* -kurssi. Hanke saatiin STEA-rahoitteiseksi ja pysyväksi toiminnaksi vuonna 2019, ja nämä molemmat jatkuvat edelleen.

Sanasokeiden kirjoittajien klubi käynnistyi vuonna 1998, ja samana vuonna jaettiin ensimmäinen Allvar-palkinto, mutta sen jako siirtyi Erilaisten oppijoiden liiton tehtäväksi. *Oikeus oppimiseen* -kampanja päättyi vuonna 1999, mutta samana vuonna pääkaupunkiseudun järjestöt, joilla oli yhteisenä nimittäjänä jäsentensä oppimisvaikeudet, kokoontuivat ja päättivät itse perustaa toimintaryhmän. Ryhmä jatkaa edelleen toimintaansa, ja toiminnanjohtaja edustaa HEROa *Oikeus oppimiseen* -neuvottelukunnassa.

HEROn ensimmäiset nettisivut avattiin vuonna 1999. Samana vuonna HEROon perustettiin alayhdistys Keravalle: Keravan seudun erilaiset oppijat (KSERO).

Vuonna 2000 elokuun alussa HERO saa Helsingin kaupungin opetusvirastolta Helsingin 450-vuotisjuhlamitallin ”opetuksen ja kasvatuksen hyväksi tehdystä ansiokkaasta työstä”. Seuraavana vuonna perustetaan kaksi alajaostoa lisää: Nurmijärven erilaiset oppijat (NERO) ja nimeämätön alajaosto Hämeenlinnaan.

HERO oli mukana vuosina 2001–2004 Suomen Kuntaliiton hallinnoimassa *Lukibussi* -hankkeessa. Hankkeen nimi oli ”Omin siivin oppimaan”, ja siihen oli saatu Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) rahoitusta. Projektissa olivat mukana: Suomen Kuntaliitto (hallinnoija), Erilaisten oppijoiden liitto (tiedotus), Helsingin seudun erilaiset oppijat HERO, Kansalais- ja työväenopistojen liitto, KELA, Kirkon kasvatus- ja nuorisotyön yksikkö, Kuntoutussäätiö, Niilo Mäki Instituutti, Opetushallitus, Suomen kirjastoseura, Tunturi-Lapin Oppiva-projekti, Yleisradio/Maakuntaradio. Yhteistyökumppaneina hankkeessa olivat mukana myös FinRA, Opsia, Rikosseuraamusvirasto ja OPM (rahoitus).

Luppokahvila aloitti toimintansa vuonna 2002. Se oli viikoittainen lukiaikuisille suunnattu kahvitteletunti. Samana vuonna aloitti taas uusi alajaosto, nimittäin "HERO Sipoossa". Tarina ei kerro, mitä näille kaikille alajaostoille on tapahtunut vuosien varrella muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. HERO käynnisti vuonna 2003 yhteistyön Tavastia-klubin kanssa ja näin syntyi *Lukirock* -festivaali, joka oli tiedettävästi ensimmäinen oppimisvaikeusteemainen rocktapahtuma Suomessa. Tästä aiheesta olisi kiva saada kirjoitelma HEROn tarinoihin. Festivaali käynnisti tuon *Lukibussi*-hankkeen pääkaupunkiseudulla, josta aikaisemmin jo kerroinkin.

YLE TV1:ssä esitettiin vuonna 2003 *Opinportti* -ohjelman avaussarjana HEROn silloisen puheenjohtajan Airi Valkaman *Avaimia lukemiseen* -sarja. Tämä on myös aihe, josta kiinnostaisi saada vielä lisää faktaa. Vertaisryhmätoiminta, jota on myös edelleen HEROssa, käynnistyi vuonna 2008 yhteistyössä Kuntoutussäätiön *Opi oppimaan* -projektin kanssa. Apuvälineillat ja etsivä nuorisotyö käynnistyivät vuonna 2012. Etsivä nuorisotyö jouduttiin lopettamaan vuonna 2016, koska tähän ei saatu enää riittävästi rahoitusta.

HEROssa lähdettiin kokeilemaan vuonna 2018 niin kutsuttua malliluokkatoimintaa, jonka tavoitteena oli mahdollistaa oppimisen iloa kaikille ikään tai taitoihin katsomatta, luoda oppilaille onnistumisen kokemuksia, vähentää koulumaiseen ympäristöön liittyviä negatiivisia tunteita, antaa rohkeutta kokeilla uutta, antaa oppijalle informaatiota omasta oppimisestaan ja vahvistaa myönteistä käsitystä itsestä oppijana. Luokka toimi sosiaalisena oppimisympäristönä. HEROon kalustettiin tila, jossa kalustevalinnat olivat oppimisen tukena.

Malliluokkatoiminnan idea oli kutsua kouluista luokkia vierailulle yhdessä heidän opettajansa kanssa, ja malliluokan ohjaaja suunnitteli yhdessä vierailevan luokan opettajan kanssa toimintaa, jota luokassa järjestettiin. Luokka oli oppijakeskeinen, motivoiva, aktivoiva, mentaalisesti ja fyysisesti miellyttävä, muuntautuva, erilaisia tarpeita huomioiva ja avoin. Kokeilu kesti kaksi vuotta ja loppui koronaviruksen estäessä toiminnan järjestämisen paikan päällä. Myöhemmin HEROn muuton myötä Mannerheimintielle samanlaiseen tilaan ei ollut enää mahdollisuutta, eikä rahoitusta saatu enää toiminnan jatkamiseksi.

Luppo Lukunalle hankittiin ja otettiin käyttöön vuonna 2019. Nimi julkaistiin 8.5.2019. Sitä käytettiin esimerkiksi silloin, kun luettiin satuja alakoululaisille yhdessä Luppo Lukunallen kanssa. Lukunalle-pikakoulutus järjestettiin alkuopetuksen opettajille saman vuoden syksynä.

Luppo Lukunalle

HERO pääsi mukaan vuosina 2019–2022 Helsingin kaupungin rahoittamaan Liito-hankeeseen, jonka tavoitteena oli erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten liikuntaharrastuksen lisääminen yhteistyössä Kuntoutussäätiön ja Autismiyhdistys Pautin kanssa. Hankeyhteistyöstä saatiin positiivisia kokemuksia, joita on hyödynnetty toiminnassamme.

Vuonna 2020 aloitettiin yhteistyö Helsingin työväenopiston kanssa, koska HEROn tiloissa on rajatut mahdollisuudet erilaiselle harrastus- ja vapaa-ajan toiminnalle. Työväenopiston silloisen rehtorin yhtenä sydämen asiana oli erilaiset oppijat ja yhteistyön käynnistäminen tuntui hyvältä ja helpolta. Ensimmäisessä tapaamisessa, jonka kutsuin koolle, olivat edustettuina kaikkien aineryhmien vastaavat opettajat. Tuntui hienolta, että kaikilla oli valmius käynnistää erilaisille oppijoille toimintaa, joka heitä tukisi. Yhteistyö jatkuu edelleen ja mahdollistaa erilaisten oppijoiden erityistarpeet huomioivan harrastetoiminnan järjestämisen. Korona vuosina käynnistettiin *Apua ja tukea arkeesi* -hanke, jossa annettiin palveluneuvontaa puhelimitse. Koronaepidemian laannuttua puhelujen määrä väheni hankkeen loppua kohden.

HEROn ensimmäiseksi Lukukummiksi valittiin Kaj Kunnas vuonna 2020. Ajatus Lukukummista juontaa juurensa jo loppuvuoteen 2019, kun messuihin oli aikaa noin kuukausi. Idea Lukukummista syntyi HEROssa juuri ennen joulua. Pienen joukon joulupäivän kahveilla käytiin keskustelua ajatuksesta ja sain hyviä ehdotuksia mahdolliseksi Lukukummiksi. Päätin soittaa heti juhlapyhien jälkeen Kaj Kunnakselle, jota tehtävään ehdotettiin. Noin kahden tunnin keskustelujen jälkeen sain suostumuksen siitä, että Kaj Kunnas ryhtyy HEROn Lukukummiksi. Lukukummista saimme loistavan aiheen lehdistötiedotteeseen. Ensimmäisen Lukukummin paljastamista edelsi myös arvauskilpailun siitä, että kuka julkisuuden henkilö olisi HEROn Lukukahvilan kummi vuonna 2020. Lukukummi paljastettiin EDUCA-messuilla perjantaina. Luppö Lukunalle oli paljastamistilaisuudessa mukana, ja otettiin selfieitä Lukukummi Kaj Kunnaksesta, Luppö Lukunallesta ja minusta. Koska koronavuodet alkoivat Kaitsun valinnan jälkeen, niin sovittiin, että hän jatkaa tehtävässä vielä seuraavan vuoden.

Kun korona alkoi laantumaan, niin piti pohtia, että miten tätä Lukukummi-asiaa jatketaan. Päädyin siihen, että perustetaan Lukukummin valintaa varten raati, jonka kasasin kutsupyynnöillä. Kaikki kutsutut suostuivat tehtävään. Raadissa ovat seuraavat henkilöt: kansanedustaja/eduskunnan ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko, urheilutoimittaja/selostaja/puhuja Kaj Kunnas, DATEROn toiminnanjohtaja Sonja Haga-Erickson ja sotealan ammattilainen/ tietokirjailija Minna Eväsoja. Prosessi etenee vuosittain samalla tavalla: ensin kysytään jäseniltä ja työntekijöiltä ehdotuksia perusteluineen HEROn Lukukummiksi, ja sitten pieni työryhmä käy niitä lävitse ja valitsee joukosta ne, joille lähetän kyselyn siitä, että suostuuko kyseinen henkilö Lukukummikandidaatiksi. Esittelen kaikki suostumuksensa antaneet kandidaatit valitsijaraadille marras-joulukuun vaihteessa järjestävässä kokouksessa. Esittelyjen perusteella raati valitsee seuraavan vuoden HEROn Lukukummin. Tähän mennessä valinta on ollut aina yksimielinen.

Kaj Kunnaksen jälkeen HEROn Lukukummeina ovat toimineet **Minna Huotilainen**, **Katja Myllyviita** ja tänä vuonna **Inari Fernández**. EDUCA-messuilla mukana olo on vakiintunut HEROn Lukukummin julkistamisen myötä. HERO on varannut esiintymistä varten lavan, jossa olen keskustellut silloisen Lukukummin kanssa jostain päivän polttavasta aiheesta, ja

samassa yhteydessä on julkistettu uusi HEROn Lukukummi. Nämä esiintymiset ovat saaneet ison suosion.

Educa-messuilla 2023 Open Loungeen kaikki halukkaat eivät mahtuneet kuulemaan HEROn vuoden 2022 Lukukummin professori ja aivotutkija Minna Huotilaisen puheenvuoroa ja uuden Lukukummin julkistusta.

Jos miettii HEROn toimintaa 30 vuoden aikaperspektiivillä, niin toiminta on muuttunut ja vakiintunut ehkä eniten vuosien 2016–2017 jälkeen, koska rahoitukset on saatu pääosin kohdennettuina toiminta-avustuksina. Sitä ennen vain perustoiminta (kurssit, neuvontapuhelin, ohjaus, lukiseulat, luennot ja koulutukset) on saanut pysyvämpää rahoitusta. Viimeisten noin kymmenen vuoden aikana on järjestetty neuvontapuhelin ja chat sekä monipuolista kurssi-, koulutus-, harraste-, vapaaehtois- ja vertaisryhmätoimintaa. Näiden vuosien aikana HERO on tarjonnut myös ohjausta, lukukahviloita ja lukupiirejä, HERO-esittelyjä sekä toteuttanut Kite-kursseja nuorille, Nuorten vertaisryhmiä (Vertsu), kesätoimintaa ja polkaissut käyntiin nuorten Askelma-toiminnan. Koko HEROn toimintaa kehitetään ja arvioidaan jatkuvasti. Erilaista toimintaa kokeillaan ennakkoluulottomasti. Toiminnassa on oltava ns. ajan hermoilla.

Tavoitteellista yhteistyötä tehdään myös useiden yhdistysten kanssa. Vuoden 2024 keväällä uutena avauksena aloitettiin yhteistyö Maanpuolustuskorkeakoulun kanssa. Odotan innolla sitä, mitä voidaan tehdä jatkossa heidän kanssaan erilaisten oppijoiden

hyväksi. HEROn toimintaedellytykset tulevat säilymään, koska yhdistys on tehnyt STEA-avusteisena toimintana riittävän tuloksellista toimintaa. Mitä seuraavat pari vuotta sitten tuovat mukanaan, niin sitä en lähde ennustamaan. Taloudellisesti tiukat ajat varmaan edelleen tiedossa, mutta HERO pyrkii kehittämään oman toiminnan rahoitusta erilaisilla luovilla keinoilla ja keräyksillä, joihin voit halutessasi osallistua.

Kiitos kaikesta ja hyvää alkanutta syksyä toivottaa

Suvi-Päivikki Hiipakka, toiminnanjohtaja

Toiminnanjohtaja Suvi-Päivikki Hiipakka kevään 30-vuotisjuhlassa HEROn Lukukummin 2020 Kaj Kunnaksen kanssa. Kuva: Liisa Takala